

Stoeien met koeien

Lilian Bergman

STOEIEN MET KOEIEN

Bijzondere verhalen van een bevlogen veearts

ISBN 978-90-492-0936-0

ISBN 978-94-023-2818-9 (e-book)

ISBN 978-90-492-1286-5 (audio)

NUR 400

Omslagontwerp: Pankra

Omslagbeeld: © Loek Buter

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2026 Lilian Bergman en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

DEEL 1

Van paardenmeisje tot student dier- en veehouderij

Schippers Welvaren

Een prik met een injectienaald in mijn eigen vinger. Toen wist ik het zeker: ik wilde dierenarts worden. Ik was ongeveer tien jaar oud en liep een dagje mee met een paardenarts in de kop van Noord-Holland. De paardenarts vroeg of ik de injectienaald wilde plaatsen, waarna hij de vloeistof zou toedienen. Dat wilde ik wel. Maar op het moment dat ik de naald in de halsspier van de pony wilde zetten, deed ze een stap naar voren en prikte ik in plaats van de pony mezelf in de vinger. Een klein prikje, het stelde niets voor. De paardenarts vroeg of ik oké was. Ik was meer dan oké.

Niet lang daarna vroeg ik aan mijn juf van groep 5: ‘Juf, kan ik later dierenarts worden?’ Ze glimlachte warm en zei: ‘Maar natuurlijk kan dat. Als je iets echt graag wilt, dan lukt het. Iedereen heeft zijn eigen weg te gaan – en voor jou is dat gewoon jouw weg.’ Met tranen in mijn ogen gaf ik haar een knuffel, want ik wist nu dat mijn droom werkelijkheid kon worden. Huppelend ging ik naar huis – of beter gezegd, naar mijn paard.

Paardrijden kreeg ik van mijn moeder met de paplepel ingegoten en ik bracht al mijn vrije tijd door met mijn eigen paard: A Diplomatic Runaway, roepnaam Run. Ik was vier jaar oud toen ik voor het eerst op een paard zat. We woon-

den in Kolhorn, een klein dorpje in Noord-Holland, waar we twee paarden aan huis hadden staan, IQ en Witje. Witje was – inderdaad – wit van kleur, een kleine, eigenwijze pony. IQ was een wat grotere bruine pony. Vanuit de keuken en de woonkamer had je zicht op de aangrenzende paardenbak. Vanaf een jaar of zes mocht ik zelfstandig in de bak rijden. Maar als ik dan opstapte om een rondje op Witje te rijden, zei mijn moeder duidelijk dat ik niet mocht galopperen. Want dat is de snelste gang van een paard, wanneer het zijn benen in drie afzonderlijke stappen neerzet, met tussen elke stap een zweefmoment, waardoor het net lijkt alsof het paard springt. Witje was eigenwijs, maar ik ook. Zwaaiend naar mijn moeder galoppeerde ik als zesjarige op Witje langs het keukenraam.

Aan het einde van groep 8 wilde ik nog steeds dierenarts worden. Maar toen kreeg ik ook mijn schooladvies: vmbo-gl... Daarmee kon ik niet naar de universiteit. En diergeneeskunde is een universitaire studie. Mijn droom spatte even uiteen en ik werd onzeker. Zou ik wel dierenarts kunnen worden? Maar ik herinnerde me ook wat de juf had gezegd. Dat iedereen zijn eigen weg bewandelt, en blijkbaar was dit mijn weg. Mijn moeder zei ook tegen me: 'Als dat is wat je wilt, ga ervoor!' Ik zou gewoon vmbo gaan doen en daarna wel zien welke weg ik naar de universiteit zou nemen.

Toen ik een paar jaar op de middelbare school zat, kwam in 2010 A Diplomatic Runaway op mijn pad. Hij was een achtjarige ruin (een gecastreerde hengst, oftewel een mannelijk paard waarvan de testikels zijn verwijderd). Met mijn trainster gingen we kijken of hij wat voor mij zou zijn. Hij stond in het land. Heel mager, dof in zijn vacht en met een lichaam waarvan de verhoudingen niet klopten. Je zou hem geen stuiver geven. 'Run!' riep ik. Hij keek op en met zijn oren naar voren kwam hij aangerend. Toen wist ik het: dit is mijn paard. Zonder dat ik op hem gereden had, laadden we hem

in de trailer en namen hem mee. Verder wist ik over hem en zijn capaciteiten onder het zadel vrij weinig, maar één ding wisten we op dat moment wel: er was veel werk aan de winkel. Met heel veel tijd, rust, goede voeding en verzorging kreeg ik beetje bij beetje een steeds betere band met hem, die volledig was gebaseerd op vertrouwen. We brachten dagelijks uren met elkaar door, werden echte maatjes en leerden elkaar goed aan te voelen. Zelfs als hij op stal stond en ik op school zat of thuis was, kon hij voelen dat ik niet lekker in mijn vel zat. Bij het pension konden ze dan merken dat hij onrustig was. Ik reed western met hem en genoot ontzettend van de westernsport, heerlijk met je spijkerbroek aan op je paard stappen en samen ergens naartoe werken.

Toen Run een paar jaar later mank werd, ging ik met hem naar de dierenarts. Die constateerde hoefkatrolontsteking, een aandoening aan de achterzijde van de hoef die kreupelheid veroorzaakt door pijn in het hielgebied. De pijn en de klachten werden niet minder, ook niet na meerdere behandelingen en ondersteunende maatregelen. In 2013 moest ik de moeilijke beslissing nemen om hem te laten inslapen.

Ik groeide op in Kolhorn, een klein vissersdorp in Noord-Holland met zo'n negenhonderd inwoners. Samen met mijn oudere broer en mijn jongere broertje en onze blonde labrador retriever Macho woonde ik bij mijn moeder. Mijn ouders waren al gescheiden zolang ik me kon herinneren, maar woonden in hetzelfde dorp. Ze hebben altijd goed met elkaar overweg gekund en ik had dan ook weinig last van de scheiding. Mijn moeder runde destijds haar eigen horecazaak: eetcafé Schippers Welvaren. Wij woonden boven het pand, waardoor het eetcafé en het gezinsleven nauw met elkaar verweven waren. Het bijwonen van de jaarlijkse kermissen, de wekelijkse activiteiten binnen het verenigingsleven – zoals biljarten op dins-

dagavond, darten op woensdagavond en vissen op zondagochtend – en de nachtmarkt vormden samen met de gewone doordeweekse dagen een belangrijk onderdeel van ons leven. Biljarttafels kun je bijvoorbeeld goed voor andere dingen gebruiken als er niet wordt gebiljart. Zo gooide mijn moeder de droge was uit de droger erop, zodat ze die op haar gemak kon opvouwen terwijl ze televisiekeek. Mijn broer Roan maakte daar graag gebruik van: hij plofte neer tussen de was en keek dan naar *Goede Tijden, Slechte Tijden*. De maandag was de vaste dag dat we gesloten waren. Als wij dan uit school kwamen, brachten we veel tijd door met z'n vieren en aten we 's avonds vaak een hapje buiten de deur.

Onze hond Macho bleef altijd netjes rondom het pand. Soms lag hij binnen, soms lag hij buiten. Maar op een middag was mam hem kwijt. Ze zocht overal en liep meerdere keren door het dorp. Uiteindelijk vond ze hem: hij zat keurig op het schoolplein te wachten tot wij uit school kwamen. Vanaf dat moment bracht en haalde Macho ons elke dag stipt op tijd naar en van school. Toen we naar het voortgezet onderwijs gingen en geen vast rooster meer hadden, raakte hij helemaal van zijn à propos. Een bijzondere hond, zo eentje krijg je nooit meer.

Tijdens vakanties en in vrije weekenden was ik veel thuis te vinden, in en rondom het eetcafé van mijn moeder. Of ik nu achter de bar stond, borden serveerde, een handje hielp in de keuken of de afwas deed, ik draaide overal met veel plezier mee. Tijdens drukbezochte momenten, wanneer het bier in hoog tempo over de bar ging, maakten we er onderling een sport van om zo veel mogelijk glazen bier achter elkaar te tappen. Je leerde bier tappen in de meest onmogelijke houdingen. Ik durf bijna te zeggen dat ik eerder bier kon tappen dan lopen, haha. Hard werken heb ik van beide ouders meegekregen. Die mentaliteit werd me al op jonge leeftijd bijgebracht. Ze leerden me dat als je iets wilt bereiken, je daar echt moeite

voor moet doen, en ook dat je niet kunt uitgeven wat je niet hebt. Ondanks het feit dat ik enorm genoot van het horeca-leven lagen mijn hart en passie bij de dieren en omdat mijn broers ook geen interesse hadden om het bedrijf voort te zetten, is mijn moeder na vijftien jaar keihard werken met Schippers Welvaren gestopt en is de zaak verkocht.

Mijn moeder, broers en ik zijn met z'n vieren sterk met elkaar verbonden – een band die we hebben vereeuwigd met een tattoo. Die kleine maar betekenisvolle tattoo in de vorm van een ankertje zit achter mijn linkeroor, een blijvende herinnering aan onze hechte relatie en de ‘verankering’ die we samen delen.

Op 14 juni 2012 behaalde ik mijn diploma voor het vmbo-gl aan het Clusius College in Schagen (tegenwoordig het Vonk). Ik was die dag met de paardenarts niet vergeten en was ook niet van gedachten veranderd. Nu moest ik besluiten hoe ik verder zou gaan: havo doen of naar het mbo. Nog twee jaar op de middelbare school zag ik niet zitten. Ik wilde liever meteen met dieren aan de slag, geen vakken doen waar ik niet in geïnteresseerd was. Ik wilde iets dóén. Mijn weg leidde me naar een mbo-opleiding aan het Clusius College in Alkmaar.

Veel geblaat en heel veel wol

In augustus 2012 begon ik aan de mbo-opleiding tot paraveterinair dierenartsassistent. Als paraveterinair dierenartsassistent ben je wettelijk bevoegd om een dierenarts te ondersteunen bij verschillende medische handelingen, zoals het toedienen van injecties, het afnemen van bloed en het maken van röntgenfoto's. Ook mag je klanten voorlichting geven over behandelingen en producten. Een dierenartsassistent zonder paraveterinaire kwalificatie richt zich vooral op baliewerk, administratie en de algemene verzorging van dieren, zonder medische bevoegdheden. Natuurlijk wilde ik zo snel mogelijk de medische kant op, dus koos ik deze richting.

De eerste twee jaren van deze opleiding bestonden uit algemene dierv verzorging, om je vervolgens na die twee jaar verder te verdiepen in de diergeneeskundige praktijk. Eind 2013 moest ik voor de eerste keer een kennismakingsstage lopen voor school. Met een mengeling van zenuwen en hoop stapte ik Dierenkliniek Muggenburg in Schagen binnen. De geur van ontsmettingsmiddel en dieren drong mijn neus binnen toen ik naar de balie liep. Een assistente schoof het venster open en keek me vriendelijk maar zakelijk aan. Met een glimlach zei ik: 'Mijn naam is Lilian en ik ben op zoek naar een kennismakingsstage. Ik zou die heel graag bij jullie in de

praktijk willen lopen.' De assistente antwoordde meteen: 'Wij hebben geen plaats.' Even stokte mijn adem, maar ik bedankte haar voor haar tijd en draaide me teleurgesteld om. Ik maakte aanstalten om te vertrekken.

Toen klonk er achter me een andere stem. Een warme, open, vrouwelijke stem die riep: 'Kom maar, hoor!' Ik draaide me verbaasd om. Een andere assistente stond glimlachend in de deuropening. 'Om welke periode gaat het?' vroeg ze. En daar, op dat onverwachte moment, zette ik mijn eerste stap in de wereld van de diergeneeskunde.

Op de eerste dag liep ik met knikkende knieën de praktijk binnen. Ik kreeg meteen een korte rondleiding: de balie, de behandelkamer, de apotheek, en toen... de operatiekamer. Ik viel meteen met mijn neus in de boter. Een teef, dat is een vrouwelijke hond, lag op haar rug op de operatietafel, en de arts en assistente waren druk bezig met een sterilisatie. Alleen klopte er iets niet. Uit de buikholte van de hond hingen lussen darmen en de dierenarts zei: 'Waar is die baarmoeder nu?' Met zijn gehandschoende vingers zocht hij in de buikholte van de hond.

Ik stond als versteend in de deuropening, mijn ogen groot van verbazing. Het was mijn allereerste dag, en ik werd meteen geconfronteerd met een open buik vol uitpuilende darmen. Ik voelde me een beetje licht worden in mijn hoofd, maar ik bleef staan. Gefascineerd en een tikkeltje misselijk. Toen viel bij de dierenarts het kwartje: de hond was oorspronkelijk een straathond uit Roemenië. En, zo bleek na wat spoorwerk, ze was al gesteriliseerd. Wat bedoeld was als een routineoperatie, veranderde in een onverwachte ontdekking. Een zenuwslopende start van mijn eerste dag, dat wel. Maar eerlijk is eerlijk: ik had me geen beter voorproefje kunnen wensen van wat de diergeneeskunde echt inhoudt.

Dit was niet alleen voor mij een nieuwe fase. De praktijk was net overgenomen door een jonge, ambitieuze dierenarts,

een vrouw vol energie en frisse ideeën. Tussen alle bedrijvigheid door maakte ik kennis met haar: Ilona. Ook al duurde de meeloopstage maar twee dagen, het was meteen duidelijk dat we een fijne klik hadden. En toen ik naar huis fietste, wist ik één ding zeker: hier wilde ik ooit terugkomen.

Nog geen jaar later, in het tweede jaar van mijn opleiding, kreeg ik die kans. Vanaf het eerste moment voelde het vertrouwd, ook al was de praktijk niet meer te herkennen. Er waren veel veranderingen doorgevoerd, van nieuwe apparatuur en een frisse inrichting tot een groeiend team. Ik maakte kennis met de nieuwe gezichten en vanaf het eerste moment voelde ik de fijne dynamiek die hier heerste: collegiaal, open en met genoeg ruimte voor een grap tussendoor. Ilona en haar gezin zaten midden in een drukke verbouwing van het woonhuis dat aan de praktijk grensde. Alles liep een beetje door elkaar. De grenzen van werk en privé vervaagden op een charmante manier, zelfs de wasmachine van de praktijk draaide overuren. Ik vouwde ondergoed, sokken en handdoeken op alsof het de normaalste zaak van de wereld was. Het zorgde voor een huiselijke sfeer.

Niet veel later kreeg ik een fantastisch aanbod: of ik daar in de zomermaanden wilde komen werken om het team te versterken. Ik hoefde er niet lang over na te denken. Met een grote glimlach zei ik ja, klaar voor een nieuwe zomer vol werk, groei en plezier op een plek waar ik me helemaal op mijn gemak voelde. De zomervakantie brak aan en ik draaide vol mee in de praktijk. Mijn dagen vulden zich met van alles: het assisteren bij operaties, helpen in de spreekkamer, baliewerk, bloedafnames, het verzorgen van opnamepatiënten, geen dag was hetzelfde.

Het was bijna jammer dat ik na de zomer weer naar school moest, maar gelukkig kreeg ik daar ook de kans om weer in de praktijk aan de slag te gaan. Ik was inmiddels goed bevriend geraakt met Demi en in februari 2014 vertrok ik samen met

haar op een lammerstage, waarbij we acht weken lang intern bij een veehouder in Benschop zouden verblijven. Alleen in de weekenden zouden we naar huis gaan. Op weg naar de provincie Utrecht zat Demi naast me, de achterbak volgeladen met spullen. De ruitenwissers tikten in een traag ritme terwijl ze de regen van het raam streken. De wegen werden steeds smaller, aan beide kanten naast ons weilanden vol nat gras met slootjes die glinsterden in het ochtendlicht.

Na een rit van anderhalf uur reden we het erf op van de familie Schouten. Er stond een woonhuis, met bijhorende schuren en het land. Zodra we het erf op reden, kwam Joop ons tegemoet lopen met vriendelijke ogen en een brede glimlach. We stapten uit. ‘Welkom in de drukte!’ zei hij met een warme stem en hij gaf ons een stevige handdruk. Binnen stelde hij ons voor aan zijn vrouw en drie kinderen. We dronken een kopje thee en daarna nam Joop ons weer mee naar buiten, naar het land van de buurman. Daar was onze verblijfplaats voor de komende weken: een caravan. Toen we de deur openden, zagen we een krappe, maar knusse ruimte met twee bedden en een keukenblok. Door het raam keken we uit over de weilanden. Joop lachte even. ‘Het is geen hotel,’ zei hij. ‘Dat hoeft ook niet,’ antwoordde ik lachend. ‘Want we zullen er alleen slapen en heel eerlijk, dat zullen in deze periode niet overdreven veel uren zijn, denk ik. Met dertienhonderd schapen die moeten lammeren.’

We zetten onze tassen neer, gaven wat spullen een plek en trokken toen onze werkpakken aan. Joop nam ons mee naar het erf. Hij wees, vertelde en ondertussen klonken er overal om ons heen geluiden van leven: blatende schapen, het gekraak van stro, het zachte tikken van de regen op het golfplaten dak. Nog geen uur nadat we waren aangekomen, stonden we met onze laarzen in het stro, midden tussen de drachtige ooien. ‘Zo, dames,’ zei Joop. ‘Welkom in de lammerperiode.’

Een van de werknemers van Joop was Christa, die naast haar studie op de boerderij werkte. Ze was van onze leeftijd, misschien net iets jonger, en we konden het meteen goed met haar vinden. Ze was nuchter, praktisch ingesteld en nergens bang voor. Precies het soort persoon dat niet terugschrikt voor hard werk of vieze laarzen. Ze kende het boerenleven door en door en nam ons meteen onder haar vleugels. Terwijl we samen door de stal liepen, legde ze uit hoe je aan een ooi kunt zien dat de bevalling dichtbij is en wanneer je moet ingrijpen: ‘Je herkent een ooi die bijna gaat lammeren aan haar gedrag,’ legde ze uit. ‘Ze wordt onrustig, eet minder en trekt zich vaak iets terug van de rest van de kudde. Ook zie je dat haar uier begint op te zwellen en dat de vulvalippen gezwollen en licht donkerroze van kleur worden.’ Ik keek om me heen om te zien of ik ergens een onrustige ooi zag.

Christa vertelde verder: ‘Wanneer het zover is, breekt eerst de waterblaas en daarna de pootjesblaas. Als het lam dan goed ligt, zie je meestal eerst de voorpootjes verschijnen, gevolgd door de kop. Daarna duurt het niet lang meer voordat het lam echt geboren wordt. Soms is het nodig dat er ingegrepen moet worden – bijvoorbeeld wanneer de geboorte stagneert, het lam verkeerd ligt of de ooi te uitgeput is om verder te persen.’ Even keek ze op om te kijken of ik luisterde. Ik was een en al oor. ‘Het is belangrijk dat het pasgeboren lam voldoende melk binnenkrijgt bij zijn moeder. In de eerste uren na de geboorte is dat zelfs van levensbelang, omdat het lam de biest – de eerste, voedzame melk vol antistoffen – moet drinken. Regelmatige controles zijn daarom essentieel. Een goed lam is levendig, alert en actief, met een volle en ronde buik. Het staat stevig op de poten en zoekt regelmatig de uier op om te drinken. Een slap of lusteloos lam kan een teken zijn dat het te weinig melk krijgt of dat er iets mis is met de gezondheid van de ooi. Daarom is het belangrijk om de uier van de

ooi goed te controleren. Let op eventuele zwellingen, harde plekken of roodheid, want dat kunnen tekenen zijn van een uierontsteking. Een gezonde uier voelt soepel aan, en de melk hoort helder en wit van kleur te zijn. Vroege herkenning van afwijkingen kan veel problemen voorkomen voor zowel de ooi als haar lammeren.' Ik nam alles wat ze zei in me op en probeerde meteen te letten op de dingen die ze had verteld.

Het werk op de boerderij was afwisselend, geen dag was hetzelfde. De dagen vlogen voorbij en we begonnen ons echt thuis te voelen binnen het bedrijf en het gezin. Tussen het werk door werd er gelachen en veel informatie gedeeld over het leven buiten de boerderij.

De meeste tijd brachten we door tussen de schapen. Naast de dagelijkse verzorging van het voeren, water geven en het opstroomen van de hokken met vers stro zodat de schapen een schoon en comfortabel verblijf hadden, zaten we geregeld met onze gewassen armen in het achterste van een schaap om te helpen verlossen. Sommige bevallingen verliepen soepel, maar er waren ook momenten dat het spannend was, wanneer het lam verkeerd lag of wel geboren was maar te zwak om zelf te ademen. Er waren soms ooien die hun lammeren niet accepteerden, of ooien die een drieling kregen. Omdat ooien maar twee spenen hebben, kunnen ze ook maar twee lammeren tegelijk melk geven. Zo'n ooi kan niet altijd al haar jongen grootbrengen. In dat geval werd het lam verplaatst naar andere soortgenoten in een apart hok. Daar stond dan een lammerenbar – een emmer met een rij kleine spenen en warme melk. Of we voedden het lam met de fles gevuld met kunstmelk. Zulke lammeren noem je in de veehouderij potlammeren.

Jonge ramlammeren worden gescheiden van de oilammeren, om ongewenste dekking te voorkomen. Rammen kunnen namelijk al vanaf vier à vijf maanden geslachtsrijp worden. Wat er na het afspenen met de lammeren gebeurt, hangt af

van het doel waarvoor ze worden gehouden. Oilammeren worden vaak aangehouden als toekomstige moederschappen. Ze worden zorgvuldig opgefokt tot volwassen ooien en kunnen, als ze goed gezond blijven en zich voldoende ontwikkelen, na ongeveer één jaar voor het eerst gedekt worden. Niet alle oilammeren zijn echter geschikt om als fokdier aan te houden, bijvoorbeeld vanwege gezondheid, afstamming of bouw. Deze ooien worden dan op een geschikt moment verkocht voor de slacht. Daarnaast worden gezonde oilammeren soms verkocht aan andere schaphouders voor fokdoeleinden of uitbreiding van kuddes. Van de ramlammeren wordt slechts een klein deel geselecteerd om later als fokram te dienen. Deze dieren worden beoordeeld op gezondheid, bouw, afkomst (stamboom) en gedrag. Ze worden apart opgefokt tot volwassen rammen en kunnen eventueel verkocht worden aan andere schaphouders voor dekking van ooien, hoewel het merendeel van de ramlammeren niet wordt aangehouden voor fokdoeleinden. Zodra zij het juiste gewicht en de geschikte leeftijd hebben bereikt (meestal tussen de zes en twaalf maanden), worden zij verkocht voor de slacht. In sommige gevallen worden ramlammeren gecastreerd om ze rustiger te maken. Deze zogeheten hamels zijn gemakkelijker in groepen te houden en worden soms ingezet als gezelschapsdieren of voor begrazingsprojecten.

Elke avond voordat we naar bed gingen, liepen Demi en ik nog een ronde door de stal. Met onze ogen wijd open speurden we naar schapen die onrustig waren of die al begonnen waren met lammeren. Geregeld namen we een lammetje waarvan we het niet helemaal vertrouwden mee naar de caravan. We legden het op een oude handdoek bij ons in bed, zodat het kon opwarmen, en gaven het dan om de paar uur wat kunstmelk. Soms lag zo'n kleintje er 's avonds eerst bij als een dweil, nauwelijks

levend, en toch... De volgende ochtend stond het dan blij op zijn poten, hongerig en levendig alsof er niets aan de hand was geweest. We hebben er zo een heel aantal doorheen gekregen, kleine wondertjes die het net gered hebben. Natuurlijk gebeurde het ook dat ons bed ondergepoept en -geplast werd en dat we het beddengoed weer moesten verschonen. Maar ach, wat maakte dat uit? Dit was waarvoor we het allemaal deden, toch?

Het werk stopte nooit, ging altijd door, want ook midden in de nacht kon er van alles gebeuren. Daarom hielden Demi en ik om beurten de stal in de gaten. Gewapend met een zaklamp en laarzen die nog vochtig waren van de vorige ronde, stapte ik dan uit de caravan. In de stal keek en luisterde ik naar de geluiden van de schapen, het zachte geschuifel, het ritmische herkauwen, en af en toe een onrustig geblaas dat mijn aandacht trok. Was de stal rustig? Dan dook ik mijn bed weer in om weer wat te slapen tot de volgende ronde. Als een schaap aan het lammeren was en het niet vanzelf leek te gaan, belden Demi en ik elkaar wakker zodat we beiden slaperig maar alert in het stro zaten, vastbesloten om de verlossing tot een goed einde te brengen. Er was een heel aantal gebroken nachten, maar juist de nacht had iets magisch. Het zachte geblaas, de zoete geur van het hooi en de stilte die over het erf hing, gaven een rust die overdag nergens te vinden was. Terwijl de wereld sliep, voltrokken zich hier in de stal kleine wonderen, waar wij deel van uitmaakten.

Naast de schapen vergden ook het vleesvee en de bijhorende kalveren dagelijkse aandacht en zorg. Dit begon met het voeren van de dieren en het opstrooien van de hokken. Daarnaast was het van groot belang om de koeien die op het punt stonden te kalven nauwlettend in de gaten te houden. We moesten letten op de verschillende signalen die wezen op een naderende geboorte: waren de bekkenbanden verslapt? Ik voelde aan weerszijden van de staartbasis. Ik bekeek de koe

van top tot teen. Was de vulva gezwollen? Schoot de uier al vol? Was de lichaamstemperatuur van de koe gedaald? Het zorgvuldig observeren en beantwoorden van deze vragen gaf inzicht in wanneer de koe zou kalven. Op die manier kon er tijdig worden ingegrepen als dat nodig was, bijvoorbeeld bij complicaties die een keizersnede vereisten waardoor zowel het welzijn van de koe als dat van het kalf werd gewaarborgd.

Joop was niet alleen veehouder, maar ook veehandelaar. Regelmatig stapten we vroeg in de ochtend in de auto om kalveren op te halen bij of weg te brengen naar veehouders in de omgeving. En waar kwamen we altijd mee thuis? Een groot stuk kaas, vers van de boer, heerlijk! Iedere donderdagochtend ging om vier uur 's ochtends de wekker. Met een kopje koffie stapten we in de vrachtwagen en reden we naar de veemarkt in Bunnik. Zodra we aankwamen, voelde je de bruisende bedrijvigheid: veehouders in blauwe overalls en zwarte jassen liepen heen en weer, vrachtwagens reden af en aan, en overal klonk het geroezemoes van handel en afspraken. De eerste keer voelden Demi en ik ons behoorlijk bekeken, twee jonge meiden in een wereld die volledig werd gedomineerd door mannen. Het voelde alsof wij zelf onder de loep werden genomen. Toch zagen we al snel dat een paar welgekozen woorden en 'handjeklap' genoeg waren om een koop te sluiten, een traditie die nog altijd springlevend is. De energie, de passie en het vakmanschap die hier samenkwamen waren een indrukwekkend fenomeen om van dichtbij mee te maken.

Ik genoot enorm van deze stageperiode: het boerenleven van dichtbij meemaken, de dagelijkse werkzaamheden leren kennen en vooral de waardevolle tijd samen met iedereen. Gelukkig kregen we een aandenken mee naar huis: twee kartonnen doosjes met potlammeren. Onderweg naar huis blaatte het zachtjes om ons heen en we konden niet anders dan glimlachen. Demi doopte haar lammetjes Frits en Freek en ik gaf

de mijne de namen Guus en Gijs. Bij thuiskomst kregen niet alleen wij een warm welkom, ook de lammetjes werden met open armen ontvangen. Elke twee uur moesten we opstaan om ze de fles te geven en toen ze wat steviger waren geworden, liepen we met ze door het dorp of kwamen ze gezellig mee naar de supermarkt. Helaas werd Frits ernstig ziek en heeft hij het, ondanks alle zorg en behandeling, niet overleefd. Omdat Freek daardoor alleen achterbleef bij Demi kwam hij, toen hij oud genoeg was en volledig was afgespeend, bij mij op het land wonen. Algauw vormde hij met Guus en Gijs een hechte minikudde.

Guus, Gijs en Freek zouden zelf geen lammeren krijgen, gewoonweg omdat ik er de tijd niet voor had. Maar ze moesten wel ieder jaar worden geschoren. Scheren voorkomt oververhitting in de zomer en beschermt tegen vuil en parasieten die anders in hun vacht terecht kunnen komen en huidproblemen en infecties kunnen veroorzaken. Omdat ik het zelf nog niet vaak had gedaan en niet het juiste scheerapparaat bezat, ging ik eens rondvragen. Via via kwam ik in contact met René, een melkveehouder in Lutjewinkel. René hield melkkoeien, maar ook een klein koppel schapen. Ik besloot hem te bellen en een afspraak te maken.

Op de afgesproken dag stond ik klaar met mijn drie musketiers: Guus, Gijs en Freek. René pakte zijn scheerapparaat en begon met vaste hand te scheren. Terwijl het machientje bromde en de wol langzaam in dikke plukken op de grond viel, praatten we over het weer, de beesten en het leven op de boerderij. Algauw ging het gesprek over iets waar mijn hart sneller van ging kloppen: het melkveebedrijf. René's ogen lichtten op toen hij vertelde over het boeren en de uitdagingen waar dat mee gepaard ging.

Nadat hij het scheren bij Guus had voorgedaan, was ik zelf aan de beurt voor de overige twee. Bij Gijs ging het niet

slecht, bij Freek nog beter. Oefening baarde kunst. Tegen de tijd dat ze hun jas uit hadden, straalde hun huid in de lentezon en leken ze opgelucht. Ik bedankte René en ruimde de wol netjes op.

Een paar maanden nadat Demi en ik onze eerste schapenstage hadden afgerond, ging ik weer op schapenstage, want ik was nog lang niet uitgekeken op het verlossen van ooien. Dit keer dichter bij huis in Lutjewinkel. Niet alleen René woonde daar met zijn schapen, maar ook Piet en Marijke, een ouder stel dat al jarenlang schapen hield en er duidelijk veel verstand van had. Het eerste wat me opviel, was hun rustige manier van werken. Marijke verlostte de schapen met haar kleine, behendige handen, terwijl Piet zorgde voor alles wat daaromheen moest gebeuren: van het schoonmaken van de stal tot het klaarzetten van het stro. Ik voelde me hier op mijn gemak. Alles aan dit werk voelde vertrouwd en toch nieuw. Er viel nog zoveel te leren!

Zoals die dag dat ik een schaap met haar twee lammeren in de hoek zag staan. Ze oogde ziek en samen met Piet liep ik naar haar toe. We keken haar na en wierpen een kritische blik op haar uier. Die was blauw! En bij aanraking voelde hij koud aan. ‘Wat is er aan de hand?’ vroeg ik. ‘Dit is blauwuier,’ zei Piet. ‘Een zeer ernstige uierontsteking. Negen van de tien keer loopt dit niet goed af.’ Ik schrok. Ik had dat nog niet eerder gezien en er nooit van gehoord. We zetten haar in alle rust apart en gaven een breed werkend antibioticum, een pijnstillertje en ontstekingsremmer. Ze was niet meer in staat om voor haar twee lammeren te zorgen, dus die zouden verder met de hand worden grootgebracht.

Ik trok me even terug om me te verdiepen in het fenomeen blauwuier. Haar klinische toestand in combinatie met wat ik op internet las, gaf me weinig hoop voor deze ooi. Mijn vrees

kwam uit: een aantal uur na het behandelen vonden we het dier dood in de stal. Een golf van machteloosheid ging door me heen, maar Piet en Marijke legden me rustig uit dat zulke dingen helaas bij het vak horen. Soms zijn je inspanningen niet genoeg, ook al doe je alles wat mogelijk is. Het was iets waar ik aan zou moeten wennen.

Elke middag voordat ik naar huis ging, maakte ik nog een ronde door de stal. Ik markeerde de schapen waarvan ik dacht dat ze die nacht zouden lammeren met een paarse streep. Het was een klein ritueel, een spel van observeren en voorspellen. Het eerste wat ik dan 's ochtends deed, was vol spanning naar de stal lopen. Zouden de gemarkeerde ooien gelammerd hebben? De ene keer liet de ooi toch iets langer op zich wachten en de andere keer klopte mijn inschatting. Maar juist dat maakte het werk spannend en leerzaam. 'Fanatieke hufter' noemde Piet me, met een grote glimlach op zijn gezicht.

Nadat we de lammerende ooien de tijd hadden gegeven om het zelf te doen, kwam er soms een moment waarop ingrijpen nodig was. Dat begon altijd met vaginaal opvoelen. Toen Piet zei dat het mijn beurt was en het schaap voor me tegenhield, dook ik zonder aarzeling achter het dier op mijn knieën. Hij begon te lachen. 'Het maakt jou allemaal niets uit, hè, als je vies wordt. Schoon stro onder je knieën, meid, dan word je niet zo vies en ook niet zo nat.' Ik volgde zijn aanwijzingen op en concentreerde me op het werk. Het lijkt een klein detail, maar juist dit soort adviezen blijven wel hangen. Zelfs nu, tijdens het werken als afgestudeerd veearts, hoor ik Piets stem in mijn hoofd telkens als ik een verlossing voorbereid. Hoewel ik een waterdicht verlospak aanheb en mezelf van top tot teen bescherm, schuif ik altijd netjes schoon stro onder mijn knieën. Een manier om praktisch, schoon en zorgvuldig te werken, terwijl ik nog steeds helemaal midden in het leven van de schapen sta.

Hoewel ik nog maar in het tweede jaar van mijn mbo-opleiding zat, vertelde ik Piet en Marijke wat mijn toekomstplannen waren. Dat vond ik wel spannend, want ik wist dat het ambitieuze plannen waren en dat er nog een lange weg voor me lag. Ik moest eerst mijn mbo afronden, daarna nog een jaar hbo doen om mijn propedeuse te behalen, en pas daarna zou ik kunnen starten op de universiteit, een traject dat ook nog eens zes jaar zou duren. ‘Ik wil dierenarts worden,’ zei ik, ‘met een focus op landbouwhuisdieren. Veearts, dus.’ Piet keek me aan en verklaarde me voor gek. Zijn ogen glinsterden van verbazing en misschien ook wel van ongeloof. Maar toen zei hij: ‘Als jij dat wilt, ga ervoor. Weet dat wij je steunen, hoelang het ook duurt.’ Zijn woorden raakten me, als een stil bewijs dat iemand in mij geloofde, ook als mijn doelen groot en ver weg leken.